

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV POLITOLOGIE

Politologie

Eliška Klementová

Jan Scheinost

Katolík a fašista, novinář a politik

Jan Scheinost

Catholic and Fascist, Journalist and Politician

TEZE

Vedoucí práce: Doc. Vratislav Doubek, Ph.D.

2012

Zdůvodnění tématu práce

Cílem disertační práce s názvem „Jan Scheinost. Katolík a fašista, novinář a politik“ je analýza myšlenek i politických aktivit Jana Scheinosta (1896-1964), novináře a zároveň obratného zákulisního politika. Patří k velmi kontroverzním představitelům meziválečné intelektuální scény, je často citován v řadě prací týkajících se tohoto období, nejen z oboru historie a politologie, ale též žurnalistiky, resp. mediálních studií, a v neposlední řadě literatury a kultury obecně. Dosud však chybí jeho komplexní představení, reflektující celé spektrum jeho aktivit i názorové geneze.

Tento vlivný katolický publicista bývá totiž v odborné literatuře spojován nejen s konzervativně tradicionalistickým katolicismem, ale také s fašismem. Podle Jana Rataje představoval „*nejvyhraněnější a takřka modelovou postavu českého klerofašismu*“¹, nadto ale bývá hodnocen i jako „*jediný inteligentní ideolog českého fašismu*“² vůbec.

Dalším důvodem přínosnosti analýzy Scheinostových činností a tvorby je prolínání jeho aktivit s klíčovými milníky, fenomény a problémy vývoje první a druhé Československé republiky. Práce tak může nabídnout zajímavý úhel pohledu jak na kritiku politického systému a stranictví první republiky, tak na množné soudobé alternativní politické systémy – konkrétně na tzv. stavovský stát. Optikou Scheinostova díla je přiblížena problematika českého katolicismu i nacionalismu a vznikajícího českého fašismu, a v neposlední řadě i druhé Československé republiky, interpretované odbornou literaturou stále s jistými rozpaky.

Předmět, výzkumné otázky a dílčí teze

Předmětem práce je tedy představení vývoje a analýza myšlenek a ideových koncepcí Jana Scheinosta v časovém rozmezí od 20. let 20. století do období Protektorátu Čechy a Morava. Práce vypráví část pozoruhodného příběhu Jana Scheinosta, avšak jejím cílem není podrobná biografie, ale představení a analýza těch Scheinostových textů a aktivit, které byly svým způsobem unikátní, typické nebo naopak atypické pro československou politickou a intelektuální scénu své doby.

Na počátku 20. let Scheinost poprvé vstupuje na novinářskou scénu, z národního demokrata se stává členem Československé strany lidové (ČSL) a přispívá do jejího nově vzniklého

---

¹ Rataj, Jan: *O autoritativní národní stát: ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Praha: Karolinum, 1997, s. 130.

² Nakonečný, Milan: „K psychologii a perspektivám českého fašismu“. In: Pasák, Tomáš: *Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945*. Praha: Práh, 1999, s. 400-401.

tiskového orgánu, *Lidových listů*. Záhy se však stává blízkým druhem Jaroslava Durycha a výraznou osobností kritické a výbojné revue pravicového katolicismu, *Rozmachu*, kde ČSL kritizuje. V roce 1927 se „katolický romantik“ Scheinost stává vůdčí osobností Národní obce fašistické a v jeho publicistické práci se začínají objevovat ucelené koncepce, které bývají hodnoceny v literatuře různě jako „pro-stavovské“, „pro-autoritativní“ a případně „klerofašistické“. Některé z jeho představ se více blíží katolickým východiskům, jiné vycházejí z ryze fašistických politických koncepcí. Už roku 1929 se však Scheinost vrací zpět do ČSL a vrchol možných snah přichází s rokem 1938, kdy se stává vůdčím představitelem programové komise Strany národní jednoty a vlivným autorem návrhu programu celé druhé republiky. Ovšem nic nestačilo být realizováno, s rokem 1939 přichází Scheinostovo úpadkové období a zapletení se s nacisty, které vždy jako barbary odsuzoval.

Z výše nastíněné Scheinostovy pozoruhodné kariéry vyplývají výzkumné otázky práce: Jaké jevy kritizoval Jan Scheinost na politické scéně první republiky? Jaké alternativy navrhoval a jak se vyvíjely Scheinostovy představy o ideálním uspořádání politického vedení státu? Jak se Scheinostovy plány z 20. let lišily od idejí programu Strany národní jednoty za druhé republiky? Čím a kým byl Jan Scheinost inspirován? Scheinost byl část svého života katolíkem a fašistou, proto vyvstává otázka, co vlastně může spojovat zdánlivě nesourodé fenomény katolicismu a fašismu? Nakolik by mohly být některé výklady katolické doktríny blízké fašismu?

Hlavní tezí, kterou se snaží práce dokázat, je, že politická angažovanost Jana Scheinosta může být nejlépe pochopena jako hledání nejlepšího hnutí či politické strany, skrze něž by mohl realizovat své tradicionalistické a výbojně katolické ideje. Scheinost se sám od počátku své činnosti stylizoval do role bojovníka za „katolickou restauraci“, a jeho ideje i praktická činnost přes zdánlivé paradoxy vykazují po celou dobu vysokou míru konzistence.

Zároveň práce sleduje historický i kulturní a mediální kontext, v němž Scheinost operuje, neboť jedině v rámci a kontextu vývoje první a druhé Československé republiky, její společnosti i politické scény, i vývoje v soudobé Evropě, vyvstávají logické důvody a souvislosti Scheinostových idejí i aktivit, které jsou bez patřičných souvislostí těžko pochopitelné.

Metody zkoumání a zvolená struktura práce

Práce má formu historické analýzy z oboru politologie. V několika kapitolách je též využita metoda komparace, a to především za účelem vyzdvižení specifík Scheinostových koncepcí v porovnání s jinými autory (např. katolíkem Bohumilem Staškem a fašistou Radolou Gajdou), a též v částech věnujících se srovnání českého a soudobého evropského kontextu některých v práci pojednávaných fenoménů (fašismus, prvky autoritativních režimů).

S ohledem na výše vymezený předmět práce představuje osobnost Jana Scheinosta a jeho koncepce v příslušném chronologickém sledu, od období první republiky po protektorát, s důrazem na jeho výše nastíněný ideový vývoj, a také na jeho politické působení.

Práce je rozdělena do jedenácti kapitol, které tvoří tři základní bloky. První část práce má více informativní povahu. Věnuje se fenoménům a kontextu, bez něhož by nebyl příběh Jana Scheinosta patřičně srozumitelný. Přibližuje pojmy, se kterými text operuje, jako „katolicismus“ a „fašismus“, s důrazem na soudobé chápání a jejich používání přímo Scheinostem či jeho spolupracovníky. Také se snaží nastínit politické prostředí v první československé republice po roce 1918, postavení katolicismu v tomto prostředí a politické aktéry – zejména politické strany. Pro Scheinosta, novináře a publicistu, je velmi důležitý i vývoj tiskových orgánů stran, linie jejich argumentace (resp. stranická propaganda), a též soudobý kulturní kontext.

Kapitoly první části nemají podobu „suchého výčtu fakt“, vždy obsahují i konkrétní Scheinostovy reflexe, postřehy a kritiku. První část završuje 4. kapitola práce, která shrnuje Scheinostovy kritiky, jak demokratického zřízení obecně, tak především politického systému první republiky a jejích stran, levicových, pravicových i strany, jejímž byl Scheinost členem, tedy Československé strany lidové.

Druhá část práce se již věnuje jádru Scheinostovy tvorby, jeho nejplodnějšímu období a utváření vlastního myšlenkového systému v letech 1923 – 1929. Jan Scheinost je zde představen jako nacionalista a katolík, hledající souznící myšlenkové i politické proudy, a formující svůj ideový systém v revue *Rozmach*. V roce 1927 pak Scheinost vstupuje do Národní obce fašistické. Toto poměrně krátké fašistické působení je svázáno s největším počtem otázek k jeho osobnosti a dílu. Práce se věnuje jak Scheinostově teorii českého fašismu, tak často nekorespondující a dobrodružné fašistické praxi. 7. kapitola, završující druhou část práce, pak souhrnně představuje a shrnuje Scheinostovy ideje o uspořádání státu a

hledání alternativ stávajícího politického systému, završené propracovanou koncepcí stavovského státu.

Třetí část práce pojednává o činnosti Jana Scheinosta od jeho návratu do Československé strany lidové r. 1929 a pokračuje možným vrcholným obdobím Scheinostovy ideové realizace za druhé republiky. Další chronologicky navazující téma, tvorbu a činnost Jana Scheinosta za protektorátu, práce zmiňuje jen stručně. V této době nepsal z politologického hlediska zajímavé texty, ovšem v práci o osobnosti Jana Scheinosta nemůže být toto období zcela opomenuto. 10. kapitola se proto pokouší objasnit v příslušném kontextu motivace Scheinostových protektorátních aktivit a postojů, a krátce nahlédnout na sklonek jeho života – poslední činnosti Jana Scheinosta, bývalého politika, ideologa a především novináře.

Shrnutí a závěry první části

První, teoretičtější část práce, věnující se pojmům i politickému a kulturnímu prostředí, nejprve upozorňuje na používané pojmy a jejich možné chápání. Upozorňuje, že „fašismus“ i jiné podobné pojmy nahlížené optikou 21. století - s negativními zkušenostmi a vykládané moderními teoriemi - nejsou vnímány tak, jak byly používány ve 20. letech 20. století a jak je chápal a vnímal Jan Scheinost. Jak bylo již zmiňováno, Scheinost je na základě zhodnocení dosavadní odbornou literaturou známý nejvíce jako „katolík a fašista“, respektive jako „klerofašista“. Práce však ukazuje, že i když podnět k tomuto hodnocení položila již dobová propaganda, sám Scheinost, který se věnoval rozvíjení české fašistické ideologie pouze necelé tři roky, i u fašistů propagoval hierarchii hodnot Bůh - křesťanství – národ (nacionalismus) – fašismus, tedy hierarchii hodnot, která více odpovídá politickému katolicismu. Pro většinu Scheinostova života a tvorby by bylo tedy přesnější označení „katolík a nacionalista“.

Co se týče mladé československé politické scény, nacionalista Scheinost sympatizoval s Československou národní demokracií, avšak vzhledem ke svému katolickému přesvědčení nemohl souhlasit s touto stranou v názorech na postavení církve v novém státě. S ideou boje za katolicismus v komplikované poválečné situaci a ve výrazně prolevicovém ovzduší republiky vstoupil do Československé strany lidové, avšak tato pro něj byla příliš kompromisní a málo konzervativní. Jako přispěvatel stranických periodik, zejména *Lidových listů*, se za první republiky nemohl vyhnout propagandě, věnující se neustálému napadání konkurenčních stran, ale zároveň navazoval novinářské a kulturní kontakty napříč politickým spektrem.

Co Jan Scheinost nemohl psát ve stranických denících, to vyjadřoval v „revue pro politiku a národní kulturu *Rozmach*,“ jejímž byl spoluzakladatelem. Zde začal Scheinost systematicky rozvíjet svá hlavní témata a také psát kritiky na adresu československé parlamentní demokracie a jejích hlavních aktérů – stran. Politické strany vnímal jako zastaralé, oligarchické struktury, potírající inteligentní vůdčí duchy, mezi které se sám počítal.

Na politickém systému republiky i demokracii obecně mu vadila její neefektivnost, liknavost, korupce, špatný způsob výběru vůdčích představitelů, vedoucí podle něj k vládě demagogů, i samotný základ demokracie - postulát o rovnosti občanů. Většina kritik vychází z pozorování skutečné reálné situace na politické scéně, a když si odmyslíme některá Scheinostova silně sarkastická, nicméně zajímavá líčení, vyvstane z jeho kritik plastický obraz mnoha stále aktuálních problémů.

Shrnutí a závěry druhé části

Druhá část práce představuje kořeny Scheinostových idejí a jejich následný vývoj. Jako klíčové lze označit jeho setkání s katolickým intelektuálem a spisovatelem Jaroslavem Durychem, s nímž názorově několik let souzněl, a který vycházel ze stejných podnětů. Jednalo se zejména o vliv jiného katolického myslitele, Josefa Floriana, jehož vydavatelství ve Staré Říši zprostředkovávalo mj. ideje nacionalistického, katolického a monarchistického hnutí *Action française*, Léona Bloye a dalších autorů. Durychova a Scheinostova revue *Rozmach* odmítala liberalismus, kapitalismus a náboženský a mravní relativismus, podporovala výbojně snahy katolicismu a zároveň hájila nacionalismus. I když v souvislosti s národním hnutím nastal po první světové válce katolické církvi odliv věřících, *Rozmach* se snažil prokázat, že nacionalismus může s katolicismem souznít, respektive že nacionalismus může katolicismu dobře posloužit. Zatímco však Jaroslav Durych zůstal u kritiky a teoretizování, Jan Scheinost chtěl uskutečnit ideje *Rozmachu* v praxi.

Scheinostova cesta k fašismu se může zdát na první pohled paradoxní, ale práce se snaží prokázat, že není nelogická. Scheinostovi chyběla konzervativní, katolická a zároveň nacionální strana, se kterou by mohl myšlenkově souznít. Proto sám vyjadřoval svoje představy, a naskytl se mu zároveň vhodná příležitost k jejich uplatnění, když se v polovině 20. let 20. století formoval český fašismus, který Scheinost mohl ovlivnit a dát mu myšlenkový náboj. Jan Scheinost byl silně ovlivněn hnutím *Action française*, u kterého jsou

spatřovány fašistické rysy,³ a zde se tedy nabízí i jisté ideové propojení nacionálního konzervativce Scheinosta k fašismu. Scheinostovy profašistické motivace ale více než z ideového vývoje vycházely z ryze utilitaristického podnětu, z aktuální české politické konstelace.

Jako „šedá eminence“ fašistického vůdce Gajdy se Scheinost musel vyjádřit k italskému fašismu, kdy si však i díky nedostatku překladů a přesných informací mohl pro sebe uspokojivě odpovědět na otázky, co spojuje katolicismus s fašismem. Spatřoval mnohé styčné body fašistické doktríny s katolickou naukou, a to ve společném náhledu na potřebu autority, hierarchie, ve stejném postoji proti myšlenkovému subjektivismu a mravnímu individualismu, i v *Rozmachu* tolik opakované kritice liberalismu a kapitalismu. Důležitou roli zajisté sehrál negativní vztah katolické církve k socialismu a bolševismu, a ve 20. letech možný výklad, že fašistické stavovské uspořádání společnosti souzní s požadavkem třídní harmonie a se snahou katolické církve nalézt v hospodářské oblasti „třetí cestu“ mezi kapitalismem a socialismem. Také později, ve 30. letech, byla mnohými spatřována v papežské encyklice *Quadragesimo anno* Pia XI. (1931), propagující sociálně spravedlivý stavovský řád, chvála fašistického korporativního státu. V této době však již Jan Scheinost opustil fašistické řady a vysvětloval, že ideje encykliky nejsou zamýšlené proti demokratické republice.

Svoji vlastní, průkopnickou a komplexní představu stavovského státu představil Jan Scheinost již na konci 20. let, tedy před vydáním encykliky. Alternativní politická řešení začal Scheinost hledat v *Rozmachu* a v době angažmá u Národní obce fašistické pak napsal spolu s Ladislavem Švejcarem *Nástin stavovské ústavy demokratické*, nejucelenější pojednání o stavovském uspořádání v Čechách.

Z tohoto i dalších v práci představených textů vyplývá určitá Scheinostova náklonnost k monarchii, ale také další významná specifika Scheinostova korporativismu. Scheinost vycházel ve svých představách stavovského uspořádání nejen z katolických a fašistických idejí, zakomponoval do nich i originální prvky, z nichž nejdůležitější je čerpání z naší slavné národní historie. Stavěl zejména na době, která ještě neznala z jeho pohledu škodlivou reformaci, „době gotické“. Již jako autor *Rozmachu* kritizoval údajný „presbyteriánský charakter“ demokracie, charakter, který demokracii vtiskla reformace – proto nepřekvapí, že oproti reformaci a jejím tendencím staví období ještě předreformační, dobu, která ctíla řád a byla si vědoma nerovnosti lidí.

---

³ Nolte, Ernst: *Fašismus ve své epoše*. Praha: Argo, 1999, s. 62.

Specifičnost Scheinostovy stavovské koncepce práce ukazuje též na nastínění jiných stavovských koncepcí, a to zejména v díle Scheinostovi blízkých politiků, R. Gajdy a B. Staška, a stručně též také na režimech v evropských zemích, které jako inspiraci svého politického uspořádání uváděly encykliku *Quadragesimo anno*, především pak Rakouska. V této části práce se také nabízela otázka možného Scheinostova ovlivnění myšlenkami rakouského teoretika stavovského státu Othmara Spanna, ale jeho vliv na Scheinostovy koncepce se nepodařilo prokázat.

Shrnutí a závěry třetí části

Pro Scheinosta byl na prvním místě vždy katolicismus, avšak Národní obec fašistická jeho vůdčí roli v české společnosti zajistit nemohla, ani nemohla prosadit realizaci stavovských idejí. Proto se vrátil do Československé strany lidové. Jako „šedá eminence“ tentokrátě předsedy českého zemského křídla ČSL, Bohumila Staška, se snažil prosadit své ideje u mladé stranické generace a psal pro ni ideové texty do měsíčníku *3. generace*. Když se v polovině 30. let stal šéfredaktorem *Lidových listů*, stal se tím představitelem oficiální politické linie strany, a jeho výbojná dikce byla tudíž utlumena. Otevřenější úvahy si nechal do revue *Tak*, vycházející od roku 1937 a odkazující na někdejší *Rozmach*.

Práce se v souvislosti se Scheinostovým opětovným působením v Československé straně lidové také věnovala údajným pokusům o fašizaci ČSL v 30. letech, kdy prokazuje nepřesnost podobných zjednodušujících tezí a upozorňuje, že Jan Scheinost v této době obhajoval demokratické uspořádání republiky, byť k němu měl přetrvávající dílčí výhrady.

Druhá republika, plod nevídaného dění v září roku 1938, přinesla možnost naplnění Scheinostových idejí v celém, byť okleštěném státu i společnosti. Strana národní jednoty (SNJ) se ideově opírala o katolicismus a autoritu katolické církve, a Jan Scheinost, prostředník předchozího sblížování pravicových stran, se stal referentem její programové komise a de facto jejím dvorním ideologem. 16. února 1939 plénum programové komise SNJ schválilo podrobný program Strany národní jednoty, který však nikdy nevstoupil v platnost.

Jak se ideje tohoto programu lišily od Scheinostových plánů z 20. let? Na programu je znát především celkový posun politických snah SNJ i obsahový posun Scheinostovy koncepce směrem k napodobení italského fašistického systému. V programu je mj. maximalizována role státu na úkor Scheinostem dříve prosazované autonomie odborníků shromážděných ve stavech. Je ale nutné upozornit, že program Strany národní jednoty byl ovlivňován i jinými

činiteli programové komise, a obsahuje prvky, které jsou zcela odlišné od Scheinostových celoživotních idejí.

Ještě v polovině roku 1938 se Jan Scheinost orientoval výhradně na jednotnou latinskou kulturu a zároveň se obával německé expanze a nacismu. Ovšem tento program se mj. vyjadřuje o kladném vztahu k Německé říši. V souvislosti s těmito projevy se práce snažila zasazovat ideje Jana Scheinosta do patřičného dobového kontextu. Většina evropských zemí se během 30. let pokoušela budovat různé typy autoritativních států. Stát, zbavený veškeré obranyschopnosti i podstatné části svého hospodářství, opuštěný dosavadními demokratickými spojenci a vydaný na ne/milost agresivnímu sousednímu státu, stěží mohl představovat oázu poklidného demokratického dohadování řady stran a kosmopolitní atmosféry.

Ještě kontroverznější etapu dějin a činnosti Jana Scheinosta představuje období Protektorátu Čechy a Morava, kdy se práce snažila ukázat jeho motivaci a upozornit, že články z této doby nelze vnímat jako výraz jeho idejí, byť vykazují některé stále stejné myšlenkové vzory.

Až na protektorátní odbočku novináře a nikoli již politika Scheinosta lze považovat za potvrzenou hlavní tezi práce, a to že politická angažovanost Jana Scheinosta může být nejlépe pochopena jako Scheinostovo hledání nejlepšího hnutí či politické strany, skrze něž by mohl realizovat své tradicionalistické a výbojně katolické ideje. Také angažmá v českém fašismu sledovalo specifickou Scheinostovu koncepci prosazení vůdčí role katolicismu v politickém uspořádání i ve společnosti. „Jediný inteligentní ideolog českého fašismu“ byl vždy a především katolík.

Prameny a zdroje práce

Práce vychází především z článků v dobovém tisku a podobných soudobých dokumentů (programů apod.)⁴, a z archivních materiálů v Národním archivu a Archivu ministerstva vnitra. Jedná se především o ty noviny a časopisy, kam Jan Scheinost dlouhodobě přispíval, tedy o *Lidové listy* a časopisy *Rozmach*, *3. generace* a *Tak*. Dotvořit představu o Scheinostově osobnosti pomohly vzpomínky Scheinostovy dcery a snachy.

---

⁴ Např. Stašek, Bohumil: *Obnova lidské společnosti. Program a zásady Československé strany lidové v Čechách*. Praha: Ústřední sekretariát ČSL, 1920; „Ideová resoluce Národní obce fašistické.“ *Říšská stráž*, roč. 2, č. 6, 9.2.1928 aj.

Práce s prameny představovala řadu výzev, které se týkaly dostupnosti, výběru a nutného posuzování zdrojů. Mj. bylo nutné mít neustále na paměti, že dobová literatura je ovlivněna propagandou. Ne všechny důležité texty i informace jsou dostupné v původní formě a bylo nutné využívat, s potřebným kritickým odstupem, i starší práce historiků, poznamenané dobou svého vzniku.⁵ Často si také zdroje protirečí a je nutné smířit se s faktem, že ani archivy vždy nenabízejí úplné a spolehlivé informace, zvláště když se jedná o policejní zprávy z určité doby.

Jan Scheinost byl navíc velmi plodným autorem, sám přiznával, že si v úplnosti nepamatuje, kam kdy co psal, a navíc využíval řadu pseudonymů, proto byla nutná pečlivá selekce analyzovaných podkladů. Práce se soustředí zejména na v odborné i memoárové literatuře často citované texty, dále pak na texty, na něž bylo reagováno současníky (např. v tiskových orgánech konkurenčních politických stran), případně pak na texty psané Scheinostem k význačným milníkům v soudobém dění (volby, významné události apod.).

Kýženým výstupem této práce je objektivní historická analýza, ale je nutné přiznat, že se do velké míry jedná také o vyprávění příběhu, neboť na základě sběru vybraných fakt práce představuje příběh Scheinostova života, myšlení a snah. Usiluje o nepředpojatost a hodnotovou neutrálnost, ale zároveň se tak snaží nečinit na úkor čtivosti.

---

⁵Jedná se zejména o práci M. Hájka, Hájek, Miloš: *Od Mnichova k 15. březnu*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1959, která obsahuje jinde nedostupný návrh programu Strany národní jednoty.

Výběr použité literatury, pramenů a zdrojů disertační práce

- Bauer, František: *Moje zkušenosti z Národní Obce Fašistické*. Praha, 1928.
- Bouček, Václav: *Příčiny úpadku demokracie*. Praha: Nezávislá politika, 1938.
- Broklová, Eva: *Československá demokracie: Politický systém ČSR 1918-1938*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1992.
- Cabada, Ladislav: *Český stranický systém 1890-1939*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000.
- Čechurová, Jana: *Česká politická pravice. Mezi převratem a krizí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999.
- Dolejší, Vojtěch: *Noviny a novináři. Z poznámek a vzpomínek*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963.
- Durych, Václav: *Vzpomínky na mého otce: Životopis Jaroslava Durycha*. Olomouc: Votobia, 2001.
- Fiala, Petr – Foral, Jiří – Konečný, Karel - Marek, Pavel – Pehr, Michal – Trapl, Miloš: *Český politický katolicismus 1848-2005*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.
- Fischer, Josef Ludvík: *Krise demokracie*. Praha: Karolinum, 2005.
- Fuchs, Alfred: *Propaganda v demokracii a v diktaturách*. Praha: František Borový, 1938.
- Gajda, Radola: *Stavovská demokracie národního státu*. Praha: nákladem vlastním, 1933.
- Gebhart, Jan – Kuklík, Jan: *Druhá republika 1938-1939. Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Praha; Litomyšl: Paseka, 2004.
- Gentile, Emilio: *Politická náboženství: mezi demokracií a totalitarismem*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.
- Gregorovič, Miroslav: *Kapitoly o českém fašismu*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- Hájek, Miloš: *Od Mnichova k 15. březnu*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1959.
- Havelka, Jiří: Stavovská myšlenka (Moderní stavovské státy). In: Berounský, Stanislav (ed.): *Stavovská myšlenka: I. sborník statí*. Praha: Vesmír, 1936, s. 24-41.
- Heywood, Andrew: *Politické ideologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008.
- Jeřábek, Martin: *Konec demokracie v Rakousku, 1932-1938: politické, hospodářské a ideologické příčiny pádu demokracie*. Praha: Dokořán, 2004.
- Klimek, Antonín: *Boj o Hrad. Hrad a Pětka. Vnitropolitický vývoj Československa 1918-1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Praha: Panevropa, 1996.
- Klimek, Antonín – Hofman, Petr: *Vítěz, který prohrál: generál Radola Gajda*. Praha: Paseka, 1995.
- Končelík, Jakub – Večeřa, Pavel – Orság, Petr: *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010.
- Masaryk, Tomáš Garrigue: *Cesta demokracie III: Projevy, články rozhovory 1924-1928*. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994.
- Mussolini, Benito: *Řeči o Itálii a fašismu*, Praha: Plamja, 1935.
- Nakonečný, Milan: *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006.
- Nolte, Ernst: *Fašismus ve své epoše*. Praha: Argo, 1999.
- O'Sullivan, Noël: *Fašismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995.
- Pasák, Tomáš: *Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945*. Praha: Práh, 1999.
- Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky: biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*. Praha: Akropolis, 2007.

- Pehr, Michal: Československá strana lidová a její vztah k demokracii v době první republiky. In: Broklová, Eva – Tomeš, Josef – Pehr, Michal: *Agrárníci, národní demokraté a lidovci v druhém poločase první Československé republiky*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2008, s. 214–256.
- Pehr, Michal: Návrhy české pravice na reformu československého parlamentu v době první republiky. In: Doubek, Vratislav – Polášek Martin a kol. (eds.): *Parlament v čase změny. Případové studie z vývoje českého a československého parlamentarismu*. Praha: Akropolis, 2011, s. 45–74.
- Pius XI.: *Encyklika Pia XI. Quadragesimo anno: O vybudování společenského řádu a jeho zdokonalení podle zásad evangelia*. Olomouc: Krystal, 1947.
- Putna, Martin: *Česká katolická literatura v kontextech: 1918-1945*. Praha: Torst, 2010.
- Rataj, Jan: *O autoritativní národní stát: ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Praha: Karolinum, 1997.
- Scheinost, Jan: *Kulturní politika obecní*. Praha: Lidový tiskový spolek, 1923.
- Scheinost, Jan - Kožíšek, Antonín Jan – Werner, Karel: *Banská Bystrica*. Praha: Orbis 1944.
- Skřejpková, Petra – Soukup, Ladislav: *Nedemokratické právní systémy ve vybraných státech Evropy první poloviny 20. století*. Praha: Havlíček Brain Team, 2011.
- Stašek, Bohumil: *Obnova lidské společnosti. Program a zásady Československé strany lidové v Čechách*. Praha: Ústřední sekretariát ČSL, 1920.
- Stašek, Bohumil: *Cesta ze světového labyrintu*. Praha: Nákladem Ústředního sekretariátu Československé strany lidové v Praze, 1932.
- Stašek, Bohumil: *Nový hospodářský řád křesťanský: zásady a obsah nového křesťanského hospodářského řádu*. Praha: Vyšehrad, 1937.
- Šebek, Jaroslav: Encyklika Quadragesimo anno, její recepce a vliv na katolické prostředí v českých zemích ve třicátých letech. *Soudobé dějiny*, roč. 8, č. 2-3, 2001.
- Šebek, Jaroslav: Katolicismus a autoritativní hnutí meziválečného období. In: Kubíček, Tomáš – Wiendl, Jan (eds.): *Víra a výraz. Sborník z konference „...bývalo u mne zotvíráno...“ Východiska a perspektivy české křesťanské poezie a prózy 20. století*. Brno: Host, 2005, s. 161–173.
- Šebek, Jaroslav: *Mezi křížem a národem: politické prostředí sudetoněmeckého katolicismu v meziválečném Československu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006.
- Šmíd, Marek: *Nepřítel: první republika. Radikalizace skupiny českých katolických intelektuálů v letech 1918 - 1938*. Brno: Luboš Marek, 2012.
- Tomeš, Josef: Nacionalismus a demokracie. In: Broklová, Eva – Tomeš, Josef – Pehr, Michal, *Agrárníci, národní demokraté a lidovci ve druhém poločase první Československé republiky*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2008.
- Trapl, Miloš: *Politický katolicismus a Československá strana lidová*. Praha: SPN, 1990.
- Trapl, Miloš: Československá strana lidová. In: Malíř, Jiří – Marek, Pavel a kol.: *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. I. díl: Období 1861-1938*. Brno: Doplněk, 2005, s. 655–681.
- Večeřa, Pavel: Jan Scheinost – prominentní katolický novinář před Národním soudem. In: Marek, Pavel – Hanuš, Jiří (eds.): *Osobnost v církvi a politice: čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 487–503.
- Večeřa, Pavel: Zrod Lidových listů. In: Marek, Pavel (ed.): *"Bílá místa" v dějinách Československé strany lidové: sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 86–104.

Kvalifikační práce

Bárta, Jiří: *Jan Scheinost – prominentní katolický novinář před Národním soudem.*

Diplomová práce. Masarykova univerzita: Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky, Brno, 2007. [online] Dostupná z: <http://is.muni.cz/th/40476/fss_m/>

Kyptová, Ludmila: *Zápas o pokrokovou linii Lidových listů v letech 1924-1939.*

Rigorózní práce. Univerzita Karlova: Fakulta žurnalistiky, Praha, 1980. Dostupná in Archiv FSV UK, sig. Hz 1048.

Prameny

Národní archiv v Praze:

Fond Presidium zemského úřadu

Fond Presidium ministerstva vnitra

Fond Národní soud

Archiv ministerstva vnitra:

Fond Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV (301)

Ústředna StB po roce 1945 (305)

Další:

V-5390 (Fond vyšetřovacích spisů)

Z-6-352

Dobový tisk

3. generace 1930-1934

Kmen 1926-1927

Lidové listy 1922-1942

Lidové noviny 1927-1929

Národní politika 1939-1945

Národní listy 1926

Našinec 1923-1926

Přítomnost 1927

Rudé Právo 1927

Rozmach 1923-1927

Řád 1936-1942

Říšská stráž 1927-1929

Stěžeň 1928-1929

Tak 1937-1939

Venkov 1938-1939

Rozhovory

Rozhovor s Květomilou Scheinostovou, Praha 14. dubna 2007.

Telefonický rozhovor s Lucií Chytilovou, Praha – Nashville, 14. září 2012.